

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
ФЕСТИВАЛЬ
ІННОВАЦІЙ**

**КРУГЛИЙ СТІЛ
«РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА В
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА
НАУКОВИХ УСТАНОВАХ
УКРАЇНИ»**

**16 травня 2019 рік
м. Київ**

УДК 338.24:37.014.54(477):378.112

Розвиток академічного підприємництва
в закладах вищої освіти та наукових
установах України:
Круглий стіл (м. Київ, 16 травня 2019),
відп. ред. Д.Ю. Чайка. – К., 2019. – 128 с.

Розглянуто актуальні питання перспективи розвитку академічного підприємництва у вітчизняних закладах вищої освіти та наукових установах; проаналізовано світовий досвід управління в системі вищої освіти та ключові аспекти академічного підприємництва. Визначено проблеми нормативно-правового забезпечення комерціалізації науково-технічних розробок в контексті регіонального інноваційного потенціалу.

Розміщена у збірнику інформація, сприятиме розв'язанню нагальних проблем в процесі становлення академічного підприємництва в Україні та може бути використана вченими, викладачами, науковцями, державними службовцями центральних і місцевих органів виконавчої влади, до сфери інтересів яких належать питання академічного підприємництва та впровадження інновацій.

Редакційна колегія: Д.Ю. Чайка (відпов. ред.), О.В. Прудка, О.В. Двигун.

ЗМІСТ

МОЖЛИВОСТІ І ВИКЛИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ СЕРЕДОВИЩ В УНІВЕРСИТЕТАХ ТА НДІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ І.І. Кульчицький, О.І. Кульчицький <i>ГО Агенція Європейських Інновацій</i>	5
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ К.В. Бондаревська <i>Дніпровський національний університет ім. О.Гончара</i>	10
РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ К.В. Мазур <i>Вінницький національний аграрний університет</i>	14
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ТРЕНДОВА ВИМОГА ДО СИНЕРГІЇ НАУКИ ТА ЕКОНОМІКИ М.О. Нежива <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i>	19
НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ Л.О. Дроздовська <i>Львівський національний університет імені Івана Франка</i>	22
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА О.Ю. Лушнікова <i>Криворізький державний комерційно-економічний технікум</i>	27
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ О.Г. Кубай <i>Вінницький національний аграрний університет</i>	31
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ СИСТЕМНІ ІННОВАЦІЇ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЮ НАУКОВИХ РОЗРОБОК С.М. Щегель <i>ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»</i>	36
ПРО ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ СИСТЕМИ «ДЕРЖАВА-ОСВІТА-БІЗНЕС» С.І. Бай <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i>	39
АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК МЕХАНІЗМ ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ М.Л. Васильєв, В.П. Якобчук, М.Ф. Плотнікова <i>Житомирський національний агроекологічний університет, ВГО «Народний рух захисту Землі»</i> ...	42
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ Я.В. Гонтарук <i>Вінницький національний аграрний університет</i>	46
МЕДИЦИНА ГРАНИЧНИХ СТАНІВ – ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ГАЛУЗІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В.О. Коробчанський <i>Харківський національний медичний університет</i>	51
ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОНАХТ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК Н.М. Поварова, О.І. Данилова <i>Одеська національна академія харчових технологій</i>	55
УЧАСТЬ ЗВО У МІСЦЕВОМУ І РЕГІОНАЛЬНОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ Ж.В. Гарбар <i>Вінницький національний аграрний університет</i>	58
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ АКАДЕМІЧНИХ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У.Б. Бережницька	

УЧАСТЬ ЗВО У МІСЦЕВОМУ І РЕГІОНАЛЬНОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ

Ж.В. Гарбар

Вінницький національний аграрний університет

Значна увага на сучасному етапі розвитку вищої освіти приділяється проблемі переведення її на інноваційну основу, тобто врахування у процесі підготовки фахівців таких інноваційних елементів, які б дозволили забезпечити відповідний рівень конкурентоспроможності вітчизняної освіти у світовому глобалізаційному просторі.

Інноваційна складова є ключовою в діяльності закладів вищої освіти. Основним завданням наукової та інноваційної діяльності ЗВО є здобуття наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їхнього спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, забезпечення інноваційного розвитку суспільства та підготовки фахівців інноваційного типу.

Основна проблема, що стоїть перед ЗВО, полягає в обмеженому використанні інноваційного потенціалу (одержувані патенти, зареєстровані наукові відкриття, визнані наукові школи тощо). Спрямованість наукових досліджень багатьох ЗВО не відповідає світовим передовим тенденціям розвитку технологій. Крім того, ці дослідження не мають чіткої орієнтації на кінцевого споживача.

Наразі підвищується інтерес до дослідження ролі та впливу ЗВО на інноваційний розвиток регіонів.

Механізм активізації інноваційного регіонального розвитку можна структурувати на чотири складові:

1. Наукові дослідження та інновації – підвищення інноваційної діяльності через науково-дослідницьку діяльність.
2. Розвиток бізнесу та підприємницького середовища – особливо у сфері допомоги в розвитку і зростанні бізнесу.
3. Розвиток людського капіталу – за допомогою формальної освіти у рамках навчальних програм та самоосвіти протягом усього життя, або комерційної освіти.
4. Зміцнення соціальної рівності – за допомогою культурного розвитку регіонального інноваційного середовища.

У рамках цього механізму наукові дослідження і розробки є найголовнішою категорією, якою заклад вищої освіти може сприяти розвитку регіону. Наприклад, винаходи економічних, соціальних та гуманітарних напрямів можна трансформувати в організаційні, соціальні чи екологічні інновації, що спрямовані на регіональне навколишнє середовище, у якому ці суб'єкти діють.

На рис. 1 показано механізм трансформації знань, починаючи від найпростіших форм (консалтинг) до найскладніших зв'язків, які використовуються на рівні національних стратегічних дослідницьких центрів.

Рис. 1. Механізм трансформації знань

Проте ЗВО відіграють важливу роль у розвитку інноваційного підприємництва в регіоні не лише як джерела генерації інтелектуальної власності, але і як організації інноваційної інфраструктури підтримки інноваційного бізнесу, які стимулюють зростання кількості малих інноваційних підприємств. Це дає ЗВО можливість стати інтеграторами в регіональній спільноті, учасниками, посередниками, каталізаторами комунікації і кооперації освітянських і наукових структур з виробництвом, закладами культури, регіональними органами влади.

Через систему закладів вищої освіти регіону можна забезпечити реалізацію тих напрямів інноваційного розвитку, які вважаються пріоритетними у цьому регіоні. Для Вінницької області найбільш важливими напрямами з погляду впровадження інноваційних технологій є енергозбереження, розбудова транспортних систем, забезпечення екологічної безпеки. Існує певний потенціал і щодо розвитку досліджень у галузі нанотехнологій та біотехнологій.

Важливим напрямом інноваційного розвитку є кластеризація економіки. Кластер – це галузево-територіальне добровільне об'єднання підприємств, що тісно співпрацюють із науковими установами та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції та економічного зростання регіону. До кластерів Вінницької області належать: Вінницький переробно-харчовий кластер, Ягідний кластер (с. Снітків). Саме завдяки кластерній моделі здійснюється реалізація партнерських відносин «влада-бізнес-наука».

По-друге, ЗВО можуть надавати практичну допомогу підприємствам у цільовій підготовці фахівців для інноваційної сфери, у поширенні інформації шляхом проведення семінарів, практикумів, конференцій, симпозіумів тощо, у розробці окремих інноваційних проектів та у підготовці статистичної звітності про інноваційну діяльність через систему практичної підготовки студентів.

По-третє, за участю ЗВО створюються самостійні інфраструктурні елементи інноваційної діяльності. Крім того, ЗВО можуть входити до числа суб'єктів технологічних, промислових та наукових парків, кластерів та інших утворень.

Так, у липні 2013 р. на базі Вінницького національного аграрного університету та Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України було створено Всеукраїнський науково-навчальний консорціум з метою проведення фундаментальних наукових досліджень, організації, проведення і координації прикладних наукових досліджень у сфері агропромислового комплексу України; формування сучасної ефективної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з вищою освітою для аграрної галузі на основі інтеграції та спільної діяльності наукового, навчального, інноваційного та технологічного потенціалу.

До складу Консорціуму входять: Вінницький національний аграрний університет у складі власне університету, 6 коледжів, науково-дослідного господарства і центру комплексного проектування; Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України у складі інституту, 5 дослідно-селекційних станцій, 2 дослідних господарств та Інститут продовольчих ресурсів НААНУ зі структурними підрозділами.

Всеукраїнський науково-навчальний консорціум здійснює підготовку фахівців для галузей рослинництва, садівництва, овочівництва, тваринництва, аквакультури, машинобудівної, лісової, харчової та переробної галузей України (8 тис. студентів). Близько 6 тис. студентів здобувають фахову підготовку з бухгалтерських, економічних, правових спеціальностей, державного управління, управління фермерськими господарствами, маркетингу, логістики та міжнародної діяльності.

Діяльність Всеукраїнського науково-навчального консорціуму стала прикладом інноваційного розвитку не лише для інших навчальних закладів України, але й заклала базис для законодавчого закріплення такої організаційної форми кооперації наукових установ у положення нового Закону України «Про вищу освіту».

Програми підготовки студентів у Всеукраїнському науково-навчальному консорціумі максимально наближені до вимог роботодавців, науковців і відповідають міжнародним освітнім стандартам, включають 30% теоретичного навчання, решту – практична підготовка і 30% наукового стажування. За 5 років більше 28 тис. студентів пройшли практику за кордоном, у науково-дослідних господарствах та селекційних станціях Всеукраїнського науково-навчального консорціуму, більше 2 тис. студентів отримали сертифікати про вивчення навчальних дисциплін професійного блоку підготовки англійською мовою. Сьогодні 278 аспірантів проводять свої дослідження на наукових базах Всеукраїнського науково-навчального консорціуму. Окрім того, 512

дипломних магістерських робіт та проектів були виконані випускниками університету на базі структурних підрозділів НААН України та Всеукраїнського науково-навчального консорціуму.

Стартовими майданчиками для реалізації інвестиційних проектів є Вінницький індустріальний парк та Вінницький інноваційно-технологічний парк.

У 2016 р. в м. Вінниця був створений Вінницький індустріальний парк, метою якого є залучення інвестицій до економіки обласного центру, створення нових робочих місць, забезпечення сприятливих умов для функціонування та розвитку промислових підприємств. Привабливими ознаками, що спонукатимуть інвесторів до розміщення власних виробництв на території Парку є преференції у вигляді податкових, митних та інших пільг.

Вінницька область є одним з лідерів розвитку інновацій та ІТ галузі в Україні, тому з метою посилення позицій регіону в галузі інноваційної економіки та конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу прийняте рішення створити перший в Україні муніципальний технопарк. Завданнями інноваційно-технологічного парку є налагодження ефективної співпраці навчальних закладів, установ, бізнесу, влади і громади міста з метою пришвидшення розробки нових технологічних рішень, трансферу технологій, реінжинірингу та створення власних інноваційних рішень, інкубації та масштабування стартапів, створення нових робочих місць.

Загалом Вінницька область володіє могутнім освітнім потенціалом. В області працює значна кількість науково-дослідних інститутів і лабораторій, що активно співпрацюють з промисловими та іншими підприємствами. У 2017 р. нараховувалось 57 навчальних закладів усіх рівнів акредитації та форм власності, у яких навчається 59 тис. студентів. З них 7 ЗВО, належать до III-IV рівня акредитації (35,4 тис. студентів).

Таким чином, певним науковим резервом регіон забезпечений на достатньому рівні для подальшого розвитку інноваційної діяльності та вирішення наявних проблем у цій сфері.

У діяльності закладів вищої освіти регіону це повинно знайти відображення через:

- упровадження нових дисциплін до варіативної частини програм підготовки;
- включення нових тем/питань до робочих програм нормативних дисциплін;
- включення до програм практичної підготовки студентів об'єктів інноваційної інфраструктури;
- більш широке відображення проблем інноваційного розвитку у тематиці курсових та дипломних робіт, планах роботи наукових гуртків та наукових шкіл, тематик наукових конференцій, семінарів тощо;
- посилення співпраці із ЗВО інших регіонів та інших країн, а також з установами інфраструктурного сектора щодо підвищення кваліфікації фахівців у напрямі розвитку інноваційної культури.

Отже, активізація інноваційних процесів, забезпечення високих темпів економічного зростання України зумовлюють потребу посилення регіональних аспектів інноваційного розвитку, розбудови в кожному регіоні регіональної інноваційної інфраструктури. Значну роль у розвитку науково-дослідницької

інноваційної інфраструктури Вінницької області відіграють вищі навчальні заклади. Використання потенціалу ЗВО в сукупності з науково-дослідними інститутами сприятимуть перетворенню Вінницької області на «Регіон науки». Завдання підвищення ефективності регіональної соціально-економічної та науково-технічної політики передбачає використання кластерної моделі розвитку регіону, що базується на зв'язках наукових установ та сучасних підприємств до мережевої структури для виробництва товарів, послуг та інновацій. У цілому і кластерні утворення, і регіональні науково-виробничі об'єднання за участю ЗВО орієнтовані на вирішення проблем, пов'язаних зі співпрацею науки з виробництвом, підвищенням ефективності використання потенціалу регіону.

Розвиток ЗВО залежить від майбутньої науково-освітньої, соціальної та громадської самореалізації його співробітників і студентів. Для цього потрібно:

- залучити науковців, студентів до участі в європейській рамковій програмі «Горизонт», що підвищить їхню мобільність у сфері міжнародної співпраці;
- сформувавати в рамках Стратегії розвитку ЗВО механізми підтримки прикладних досліджень, розробки інноваційних технологій у форматах, властивих для європейської практики, – інноваційні лабораторії, платформи, наукові парки, мережі тощо;
- розвивати міжнародну співпрацю із ЗВО країн Європейського Союзу, що дозволить стати повноправним учасником наукових розробок у системі інтернаціоналізації вищої освіти і науки, яка передбачає:
  - модернізацію навчальних планів і програм, упровадження сучасних освітніх технологій відповідно до кращого світового досвіду та створення міжнародних університетських мереж і просування на міжнародному ринку власних освітніх послуг;
  - залучення ЗВО до програм отримання подвійних дипломів;
  - функціонування обмінних програм, мобільність студентів, участь у міжнародних освітніх і наукових проектах, забезпечення на належному рівні навчання іноземних студентів.

Список використаної літератури:

1. Всеукраїнський науково-навчальний консорціум. URL : <https://vsau.org/pro-universitet/nvk-vseukraiinskij-naukovo-navchalnij-konsorcium>
2. Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації. URL : <https://www.dmsrr.gov.ua>
3. Рудь Н.Т., Герасимчук З.В. Роль університету в становленні і розвитку регіональних інноваційних систем. *Науково-технічна інформація*. 2011. № 4. С. 33-39.
4. Соціально-економічні процеси функціонування та інноваційного розвитку вищої освіти: матеріали круглого столу за участю порадників академічних груп та викладачів факультету управління фінансами та бізнесу. 25 квітня 2018 р. Львів: ФУФБ, 2018. 95 с.
5. Чухрай Н.І. Академічне підприємництво за кордоном і в Україні. *Львівська політехніка*. 2011. № 714. С. 448–458.